

Əyyub Şırlanlı, şair, AYB-nin üzvü, əməkdar müəllim, Qarabağ müharibəsinin veterani

(əvvəlki ötən sayımızda)

Nəticədə birinci batalyonun qərargah rəisi, mayor V.İ.Çitiçiyən, mayor E.A.Nabokix və kapitan İ.Lixodey hərbi əməliyyatlarda bilavasitə vuruşublar. Zabit İ.Karabelnikovun məlumatına görə, V.İ.Çitiçiyən 13 nəfərlik "Babəyvlər ailəsini... güllədən keçirib..." Ona 1993-cü ildə Fransa Erməni Diasporu tərəfindən 150 min ABŞ dolları mükafatı və ən böyük "Kilsə mükafatı" verilib. V.İ.Çitiçiyən 1994-cü il sentyabr ayının 2-də Fransaya mühacirət edib və orada yaşayır.

366-cı alayın sırası qulluqçusu, rəhbəri Afik İsbeliyevin məlumatına görə isə, o, fevralın 24-də (1992-ci il) kapitan İ.Lixodeyin komandasında topçu dəstəsində vuruşub və Xocalının işğalında yaxından iştirak edib.

Siz necə vuruşurdunuz? - sualına o belə cavab verir:

- Biz həm də qorxurduq. Ölümdən qorxurduq. Əlimizə keçənləri məhv edirik.

Bəzən küləkdən tərpənən ağaclar, xışıldaayan yarpaqlar da bizi qorxuya salırdı...

Mən bilmirəm, Azərbaycan xalqı mənə bağlıdır? Anam azərbaycanlılara qarşı ermənilərlə əlbir olub vuruşduğum üçün məndən imtina edib. Mən artıq evə gedə bilmirəm, hamı məndən üz döndərib. Amma mənə məcbur etdilər. Əmr verdilər. Biz isə əmrə tabe idik. Mən artıq heç kəsə bəşməmişəm...

("Bir erməni məzarı" - müəllif: Əbdül Fətəh. "Beyrut" nəşri. 1994-cü il)

A.İsbeliyev bunu deyir ki, ermənilər ruslara məxsus hərbi texnikanı satın almışdılar. Bir avtomat "Kalaşnikov"a 1500 ABŞ dolları verilirdi...

...1992-ci il fevral ayının 25-dən 26-na keçən gecə Xocalı yandırıldı, tamamilə işğal edildi. Qoşun isə quduz canavar təkəki sakitləşməyə bilmirdi.

Polkovnik V.Savelyev "Məxfi arayışında" qeyd edir:

Xocalını qan dənizində kimlər boğurdular?...

(Şuşadan görünən Xocalı)

- Deputat-İ.Andropov
- Polkovnik-Y.Zarvıqarov (Xocalının işğalından sonra general oldu)
- Polkovnik-O.Kraule ... və digərləri.
Dördüncü ordu 23-cü motoatıcı diviziya nümayəndələrinin Xocalı əməliyyatında iştirak etmələri üçün hərtərəfli şərait yaratdı.

23-cü motoatıcı diviziyanın komandan müavini A.Badukov və K.Yermolayev isə erməni yaraqlılarına verilmiş hərbi texnikanın geri qaytarılmasını tələb edirdi. Onları isə kim idi eşidən?!

RF hərbi əks-keşfiyyatının rəisi işləmiş polkovnik V.Savelyev məsələləri şərh edərək, qeyd edir: "...1992-ci il fevral ayının 23-də hərbi şəhərcik "Qrad" qurğularından atəşə tutulduqdan sonra polkovnik Y.Zarvıqarov polkun daimi dislokasiya məntəqəsindən ehtiyat bölgəyə keçirilməsi haqqında qərar verdi. Qərar isə erməni silahlı dəstələrinin heç bir müqaviməti olmadan həyata keçirildi. Dislokasiya yerinin dəyişdirilməsi heç də zərurətdən irəli gəlməyib. Bu zaman bir sıra bölmələrin döyüş texnikaları çıxarılmayıb. Nəticədə ermənilər heç bir mane ilə rastlaşmadan, 23 ədəd "PDM", 3 ədəd "ZSU-23-4", 8 ədəd "D-30" və xeyli digər döyüş texnikası ələ keçirdilər. Həmin gün ermənilərin özünü-müdafiə dəstəsi adı ilə vuruşan, əslində, "ASALA" terror təşkilatının Xankəndində yaradılmış özəyinin başçısı kimi tanınan İllarion Allaverdiyev 24 nəfər rus zabitinə və əsgərinə pul mükafatları elan etdi: Məsələn, dəstənin önünə çıxarılmış rus zabiti Yevgeni Qolubevə üstündə "ASALA" yazılmış 25 qramlıq qızıldan tökülmiş orden və beş min ABŞ dolları təntənəli surətdə təqdim etdi. Və yaxud, həmin gün sırası Anastas S.İvanova 10 min ABŞ dolları təqdim etməklə İrəvanda onu gözləyən "Hunday" markalı avtomobilin sənədlərini verdi.

Əslində 1992-ci il fevralın 24-də erməni silahlı dəstələri rus zabitləri arasında şəxsi bağlaşıqlar: "Döyüş müqavilələri" imzalamışdılar.

Azərbaycanda isə əsgərlərimiz üçün kəndlərdən, şəhərlərdən, ayrı-ayrı adamlardan göndərilən maddi yardımların nə dəftəri var idi, nə də hesabatı...

Sənədlərə gəlincə, o artıq yox idi, bir qismi yandırılmışdı, bir qismi də itə salınmışdı. Aldığımız məlumata görə, təkcə Xocalının işğalı günlərində ordunun xəzinəsində (yardımlar) 793 min ABŞ dolları oğurlandı... Adamlardan yardım üçün yığılan 368 milyon manatın aqibəti bilinmədi. Cənubi Azərbaycandakı qaradaşlarımızın göndərdikləri 46 milyon 436 min rial isə, necə deyirlər, qeybə çəkildi. ... Ermənilərlə rus zabitlərinin müqavilələri isə getdikcə şəxslənirdi...

Bütün bunlar, yəni ermənilərlə ruslar arasında olan bu hərbi bağlaşıqların bir qismi şəfahi sərəncamlarla edilirdi. Bunun üçün hər sərəncamın, general sözünün öz qiyməti var idi. Məsələn, Xankəndi şəhərindəki 463-cü Əlahiddə Kimyəvi Mühafizə Batalyonu və 909-cu Əlahiddə Keşfiyyat Batalyonunun döyüş planları ilə bağlı, ermənilər tərəfindən vuruşması barədəki əmrin qiyməti 18 min ABŞ dolları idi...

Polkovnik V.Savelyev bütün bunlara toxunaraq yazır: "...Birinci batalyon ehtiyat bölgəyə keçirilən zaman polkovnik İvan Moisyev texnikanı və şəxsi heyəti dağlar arasındakı Çapar dərsində saxlayıb, gözləmə mövqeyi tutub.

Sonra onun batalyonu Çıxani yaşayış məntəqəsinə daxil olub, ermənilərin mühasirəsinə düşüb. Nəticədə batalyon könüllü surətdə öz döyüş texnikasını ermənilər üçün qoyub. İvan Moisyevə və şəxsi heyətə pul təklif edilərək, birlikdə vuruşmağa çağırılıblar..."

Qeyd edək ki, Xocalının ətraf yaşayış məntəqələrini də dağdan, külünü göyə sovuran ələ İvan Moiseyevin batalyonu olub. Və bu batalyon ermənilər arasında "İvanın vəhşi batalyonu" kimi tanınıb.

Araşdırmalara görə 366-cı alaydakı hərbi texnika və silahların 85 faizi ermənilərin əlinə keçib, üstəlik, Fransadan göndərilən 142 ədəd avtomat, 7 min 600 ədəd güllə, 60 ədəd bronjilet, 11 ton konservləşdirilmiş yemək, min iki yüz cüt ayaqqabı (altı cür ölçüdə), 146 ədəd tapança... ermənilərin istifadəsinə verildi. Amerikada istehsal olunmuş 149 ədəd ratsiya da ermənilərə paylandı.

Fransa senatı isə Xocalı ilə bağlı heç bir məlumatın olmamasından gi-

leyləndi və bütün günahları Azərbaycanın Fransadakı diplomatik korpusunda gördü.

2001-ci il fevral ayının 14-də bu belli oldu ki, Fransa "Xocalı faciəsini" ermənilərin faciəsi kimi təbliğ edib tanıdı. Bizim səfərxanaya gəlincə, onları sadəcə geri çağırmaq ittiham etməkdən başqa... ayrı heç nə qalmırdı. Digər tərəfdən, erməni diplomatı O.Ter-Qriqoryan 1992-ci ilin aprel ayında İrəvanın teatr meydanındakı çıxışında deyirdi: "Erməni təbliğatı Bakının diplomatik mərkəzlərində artıq özünə istənilən mövqeyi tutub..." (?).

Bunun isə ətrafında düşünmək lazımdır.

Diplomatik çıxışının bir yerində isə xatırladır ki, ermənilərlə rusların dostluğunun sınımayan sütunları var. Diplomət Ter - Qriqoryan deyirdi: "...Hələ 300 il bundan qabaq ermənilər I Pyoturdan xahiş etdilər ki, müharibələrdə onlardan da istifadə etsinlər..."

Əgər Moskvada (təkcə şəhərin özündə) 1959-cu ildə 18,4 min erməni var idisə, indi bu rəqəm 47 min nəfərdir... RF-nin xaricdəki diplomatik korpusunda çalışan ermənilərin sayı 142 nəfərdir. Onların 59 nəfəri jurnalist kimi fəaliyyət göstərir.

Sırası əsgər Qriqori Voroşilovun məlumatına görə, Xocalı ilə bağlı ermənilərin ruslarla əlaqələrinə dair sənədlərin bir qismi 1992-ci il mart ayının 1-də Zaqafqaziya Hərbi Dairəsinin aviasiya komandanı general-mayor S.Lukaşovun əmrilə yandırıldı.

Polkovnik V.Savelyev xatırladır: "...Ermənilər ruslara məxsus "02-19-MM" nömrəli "KAM"la ərazidəki azərbaycanlıların meyitlərini yığıb Xocalıda tonqal qurdular...

İnsanın insana olan nifrəti burada həddini aşmışdı. Kim yaratmışdı bunu, dərk edə bilmədim... Mən Sizə ermənilərə qoşularaq əsir alınmış azərbaycanlıları sıraya düzərək tək-tək məhv edən və bundan həzz alan rütbə sahiblərini tanımaq istəyirəm:

1. Polkovnik B.Baranov - arxa cəbhə üzrə polk komandirinin müavini.

2. Polkovnik İ.V.Moiseyev - birinci batalyonun komandiri.

3. Mayor S.İ.Ohanyan-ikinci batalyonun komandiri.

4. Mayor E.A.Nabokix - üçüncü batalyonun komandiri.

5. Mayor V.İ.Çitiçiyən - birinci batalyonun qərargah rəisi.

6. Mayor V.Q.Hayriyan - polkun keşfiyyat rəisi.

7. Baş leytenant O.V.Mirzaxayzarov - rota komandiri.

8. Baş leytenant S.V.Xırxua - keşfiyyat bölməsinin rəisi.

9. Baş leytenant N.T.Hakopyan - rota komandiri.

10. Baş leytenant V.N.Qarmaş-tank rotası komandiri.

11. Baş leytenant V.İ.Valilovski - rota komandiri.

12. Baş leytenant A.B.Lisenko - bölmə komandiri.

13. Baş leytenant V.A.Azarov - batareya komandiri.

14. Baş leytenant İ.S.Abramov-tank əleyhinə batareya komandiri.

15. Leytenant O.V.Balezin - üçüncü tank rotasının komandiri.

16. Leytenant A.V.Smakin - tank bölməsinin komandiri.

17. Leytenant S.İ.Raçkovski - mühəndis - istehkam rotası komandiri.

18. Leytenant V.İ.Bonbaryev - keşfiyyat rəisinin müavini.

19. Leytenant A.İ.Kulov-radio kimyəvi bölmənin rəisi (eləcə də 41 nəfər milliyyətə erməni olan kiçik rütbəli şəxslər)..."

1992-ci ilin fevral ayının 24-də saat 21:15 dəqiqədə general rütbəsi almış Y.Zarvıqarov zabitlər önündə belə bir çıxış edir ki, regiondakı müharibə torpaq müharibəsi yox, islamın xristianlığa qarşı müharibəsidir. O, çıxışında göstərirdi: "...Dünyanın İslam ölkələrinin nümayəndələri, hərbi müşavirlər Bakıya (?) yığışıblar ki, bizim xaqi necə sındırılıb, əzsinlər... Xristianlığa qarşı bir yürüş var. Bu yürüşdə ya dinimiz, şərəfimizi qorumalı, ya da şərəfsizliyi qəbul edib tabe olmalıyıq".

Əslində bu çıxış azərbaycanlılara qarşı ən böyük təxribat, ən böyük böhtan və bəhanə idi.

Gələcək yazılarımızda digər rayonlarımızda törədilmiş qırğınları da təqdim edəcəyik.

Görəsən, dünya niyə susur, bu analogsuz soyqırımı niyə görmürlər? Ona görə susurlar və görmürlər ki, biz azərbaycanlıyıq, biz türkük.